

Kaj mi pomeni Rastoča knjiga?

■ **Boštjan Žekš**, dr. fizike, upokojeni univ. prof., je bil vrhunski raziskovalec na *Inštitutu Jožef Stefan* in redni profesor na *Medicinski fakulteti Univerze v Ljubljani*. Je soustanovitelj Univerze v Novi Gorici, član SAZU, dva mandata je bil tudi njen predsednik. Je svetovalec predsednika Republike Slovenije. Napisal je vrsto znanstvenih člankov ter je soavtor nekaterih mednarodnih izdaj knjig.

Rastoča knjiga (Društvo Rastoča knjiga oziroma gibanje Rastoča knjiga) je bila ustanovljena konec novembra leta 2000, ob prehodu v novo tisočletje.

Takrat me ni bilo zraven, tako da bi moral o sami ustanovitvi kaj več povedati kdo drug. Vem le, da se je takrat v Državnem svetu Republike Slovenije na pobudo dr. Janeza Gabrijelčiča zbralo 65 podpisnikov, predstavnikov podjetij in posameznikov, ki so ustanovili društvo in ob tem določili njegov namen. Takrat je postal častni pokrovitelj *Rastoče knjige* Državni svet, ki je pod vsemi predsedniki (Tone Hrovat, Janez Sušnik, Blaž Kavčič in Mitja Bervar) to ostal do danes. Pri projektu od samega začetka sodelujejo tudi Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Mestna občina Ljubljana, Javni sklad RS za kulturne dejavnosti ter Narodna in univerzitetna knjižnica.

Osebnostno sem se začel *Rastoči knjigi* približevati po izvolitvi za predsednika SAZU leta 2002, saj me je dr. Gabrijelčič vztrajno in prijazno prepričeval ter mi prikazoval prednosti projekta in njegov pomen za nas in druge. Začel sem se udeleževati akcij društva in počasi sem razumeval namen in pomen gibanja ter njegov način delovanja. Ne upam si trditi, da to sedaj popolnoma razumem. *Rastoča knjiga* je namreč po svoji definiciji in po načinu delovanja precej neformalno združenje svobodnih ljudi, ki v srcu dobro mislijo in jim je mar za razvoj Slovenije, ne ljubijo pa togih birokratskih struktur. Zato stvari v društvu v okviru dane splošne usmeritve lahko razumemo na različne načine.

Že samo ime društva: *Rastoča knjiga*. Kaj to pomeni? Saj knjiga ne more rasti? Seveda, ne more. Lahko pa raste število knjig,

število knjig, ki smo jih prebrali; lahko raste znanje, ki je v knjigah ali ki smo ga mi bralci iz knjig pridobili ali ki smo ga z branjem in razmišljanjem celo sami ustvarili. Lahko rastemo mi, bralci. To raznoliko rast simbolizira Deklica z Rastočo knjigo, ki stoji v Župančičevi jami tik ob Navju v Ljubljani in se vsako leto dvigne za dva centimetra, na njenem podstavku pa se pojavi nov verz slovenske pesnice ali pesnika oziroma stavek pisateljice ali pisatelja. Seveda tu ne gre le za knjigo, gre za znanje v kakršnikoli obliki, v knjigi, na spletu, v glavi.

Spoštovanje, cenjenje in ustvarjanje znanja je še posebej pomembno za nas Slovence, za Slovenijo. Smo relativno majhen narod, kar samo po sebi ni nič slabega, le

Z vračanjem h knjigi, h knjigi v širšem smislu, z vračanjem k poštenosti in etični držbi bomo spoznali, da zmoremo, tako kot smo zmogli v svoji zgodovini. Spoznali bomo, da mi vsi zmoremo, vsak po svojih močeh in po svojem znanju.

poiskati si moramo svojo pot, ki je prilagojena naši majhnosti in naši številčni šibkosti. V zgodovini smo našli tako pot in izkazali smo se kot poseben, čudežen narod, božji narod, če hočete. Med večjimi narodi smo obstali in zmagali s knjigo, znanjem in vzgojo. Knjigo in tisk v slovenskem jeziku smo dobili že stoletja pred

svojo državo in v tem smo res izjemni. V tem smo primerljivi morda z Judi, pa še tam gre za ohranitev narodne zavesti, mi pa smo ohranili tudi svoje sicer zmanjšano ozemlje. Pod tujimi vladarji smo prišli do izobraževanja v svojem jeziku in do skoraj popolne pismenosti. Vzgjajali smo svojo elito, najprej v tujini, nato doma, dobili smo svojo univerzo, svojo univerzitetno knjižnico, svojo akademijo znanosti in umetnosti in postali narod v popolnem smislu te besede. Vse to smo dosegli brez svoje države, s povezovanjem in osebnim angažiranjem. Na to smemo in moramo biti ponosni, posebej v teh časih, ko se nam zdi, da nam gre vse narobe.

Ko smo dobili svojo državo, smo postali del sveta in zazdela se nam je, da sedaj ne potrebujemo več kulture, umetnosti in znanosti. Da ne potrebujemo niti kulture v najbolj izvornem smislu, namreč kulture človeškega obnašanja in skupnega življenja. Obenem se nam je zazdela, da ne potrebujemo elit. Vsi smo enaki, vsi pаметni, vsi vemo vse. Visoko šolstvo smo npr. zapeljali na neko množično, podpovprečno raven, tako da ne vzgajamo svojih elit,

ki so predpogoj za obstanek naroda. Prav tako se nam zdi, da ne potrebujemo več dobrih medsebojnih odnosov, da gre za borbo vseh proti vsem, pri čemer zmaga pogumnejši, predrznejši, tisti, ki manj misli na skupne koristi in ki je manj moralno občutljiv.

Na tak način zagotovo ne bomo prišli daleč. Namen Društva Rastoča knjiga je prav poudarjanje starih vrednot, s katerimi smo v zgodovini zmagovali, vrednot, ki morajo biti prilagojene novim časom. Ali smo se kot narod tako močno spremenili, da nam ni pomoči?

Mislím, da ne, sploh ne. Preprosto vidimo le tisti, manjši del prebivalstva, ki se je 'prilagodil' novim časom in se začel obnašati drugače. Z vračanjem h knjigi, h knjigi v širšem smislu, z vračanjem k poštenosti in etični drži bomo spoznali, da zmoremo, tako kot smo zmogli v svoji zgodovini. Spoznali bomo, da mi vsi zmoremo, vsak po svojih močeh in po svojem znanju. To nam bo dalo tudi potrebno samozavest za naprej.

Glavnina dela *Rastoče knjige* poteka v manjših in večjih krajih po Sloveniji, v šolah, občinskih središčih, krajevnih skupnostih, knjižnicah, med upokoјenci itd. Radi bi intenzivirali svojo prisotnost v velikih mestih, v Ljubljani, Mariboru, toda za to so najbrž potrebni drugačni pristopi. Osnovna ideja tega delovanja je, da v kraju otroci in odrasli ugotovijo, kdo so izstopajoči ljudje v njihovem okolju, ki so nekaj več prispevali ali tudi sedaj prispevajo k razvoju kraja, kulture, športa. Te ljudi potem primerno predstavijo rojakom: ustno, pisno, z modernimi tehnologijami, s spominsko sobo, steno ali vitrino – kakor se jim zdi najprimerneje. To niso predstavitve svetovnih prvakov ali Nobelovih nagrajencev, ampak preprostih ljudi, ki so v svojem življenju naredili nekaj dobrega ali dobro še delajo. Takih ljudi imamo ogromno in prav je, da se jim zahvalimo, po drugi strani pa so nam oziroma nam morajo biti vzor. Pokazali so, da se da in da smo sposobni marsikaj narediti. To nam bo dalo optimističen pogled na svet.

Ponosni bomo na svoj narod, svoj kraj in svoje rojake. Tako se bomo znebili, verjame, dušечега pesimizma, ki je zavladal v teh krajih, češ, saj se ne da. Da se, če se le hoče.

Poleg domačega dela ima *Rastoča knjiga* tudi mednarodni del. V Severnem mestnem parku v Ljubljani, ob Navju, kjer je tudi kip Deklice z Rastočo knjigo, so portali enajstih držav, v katerih posamezne države na kratko predstavijo svojega pisatelja, ki se jim zdi najpomembnejši, in njegovo najpomembnejše delo. Sedaj so v ta projekt vključene Srbija, Francija, Italija, Hrvaška, Madžarska, Avstrija, Rusija, Indija, Norveška, Finska in Irska, na letošnji slovesnosti ob dvigu Deklice z Rastočo knjigo, ki je bila 6. junija ob 12:00, pa se jim je pridružila še Gruzija. Podrobnejše podatke o predstavljenih delih in avtorjih se lahko dobi na spletni strani <http://rastocaknjiga.si>.

Glede na vse povedano mi *Rastoča knjiga* pomeni nekaj lepega, nekaj potrebnega in nekaj koristnega. To ni politična akcija, saj za sodelavce ne vem, kakšna je njihova ideološka usmeritev, in me to niti ne zanima. Gre za sodelovanje vseh v dobro vseh. Osnovno je pridobiti samozavest in samozaupanje na osebni in državni ravni, s pomočjo znanja in spoštovanja naših dosežkov v preteklosti, polpreteklosti in sedaj. Nanje moramo biti ponosni in ni pomembno, kdo je za njih bolj zaslužen in kdo manj.

Rastoča knjiga raste; raste sicer počasi, toda gotovo in stabilno. Ne nagibamo se k hitrim, tveganim akcijam, za katere ne vemo, kaj bodo prinesle. Ker se je akcija začela najprej v Ljubljani in potem na Dolenjskem, je mreža šol in lokalnih skupnosti, ki so vključene v *Rastočo knjigo*, gostejša v jugovzhodnem delu Slovenije, počasi pa prodiramo tudi drugam, na Štajersko, Primorsko. V prihodnje bi radi okrepili našo mrežo doma in posegli tudi v zamejstvo in tujino, med naše izseljence. Tudi mednarodni del bi radi počasi razširili na druge države, predvsem še na kako veliko in pomembno državo. Za vse to pa potrebujemo pomoč. Pomoč z nasveti, s sodelovanjem in tudi s finančnimi prispevki, saj se moramo zavedati, da to ni državni projekt, ki ni finančno podprt s strani države.

Navje, Ljubljana
(foto: Silvo Šinkovec)